

‘Morgen kom ik erop terug,’ snijd ik haar op een vastberaden toon de pas af.

De volgende dag begin ik met het schrijven van een mail aan Roos en Paul.

Het is veel en toch, het is niets, denk ik, zittend achter mijn laptop.

Dag Roos en Paul,

Gisterenavond zei ik dat ik terug zou komen op mijn lege wereld. Over Tineke praten valt me zwaar, vandaar een mail. Haar sterven heeft een leegte achtergelaten die mij genadeloos in bezit heeft genomen. Haar liefdevolle aanwezigheid heeft de eenzaamheid die mij plaagt vanaf mijn peutertijd, grotendeels op de vlucht gejaagd. Na haar *fading away* is ze keihard opgedoken uit haar onderduikadres. Ik ben teruggeworpen op mezelf, een mijzelf, dat ik overwegend ervaar als leegte en lucht.

Zal mijn tekst hen beledigen? Ik ben leeg, alleen, somber, roep ik deze mensen toe, die me hebben gesteund. Ben ik ondankbaar? Nee, ik ben blij met hun aandacht, speciaal de empathische van Roos. Hoe kan ik haar duidelijk maken dat mijn innerlijk en uiterlijk niet zijn te verzoenen? Dat ik met mijn *keeping up appearances* aan het verdoezelen ben dat ik een barrière heb opgetrokken tussen het hierbinnen in mij en het daarbuiten? Tussen mij en elke ander.

Veel mensen om mij heen beweren: “Het leven gaat door”. Ja, hun leven, niet het mijne. Wat is er voor mij gebleven dat mij kan vervullen?

Het gemis van Tineke, haar lijden als alzheimerpatiënte met een gebroken heup, en de woede over de onbarmhartige verpleeghuisarts, die haar pijn liet voortduren tijdens de palliatieve sedatie, het verteert mij. Hoe kan het zijn, dat de arts een patiënte in coma brengt om onredbaar te sterven en daarbij het zichtbare en hoorbare ondraaglijke lijden dagenlang laat voortduren? Comapatiënten zoals Tineke “slapen” niet rustig, dat is een zoetmakertje van artsen, ze hebben dorst, honger en pijn, ze lijden. Daarvoor is overvloedig wetenschappelijk bewijs. De ongenadige Alzheimer heeft haar, mijn soulmate, kerf na kerf van mij losgesneden om haar met een zachte zucht definitief uit mijn concrete wereld te laten verdwijnen. De wereld waar Roos nadrukkelijk naar heeft gevraagd.

Ik hou van mijn zoon Marten, zijn vrouw Emily, mijn twee kleinzoons Isaak en Erik. Vrijdagavond zat Isaak tegen mij aan, mijn arm om hem heen, zijn hoofd vertrouwelijk op mijn schouder. Erik is niet knuffelig, maar ik voel en ik weet, dat zij van mij houden en ik hou van hen. Heerlijk. Toch, die nacht bij het opruimen van het speelgoed bleef ik denken: Wat doe ik hier? Mijn zoon en zijn gezin, zij leiden hun eigen levens en dat is goed. Het is veel en toch ..., het is niets. Ik hou van onze families, ze staan meer of minder op afstand, en dat is goed. Het is veel en toch ..., het is niets. Voor mijn vrienden en vriendinnen geldt hetzelfde. Het is veel en toch ..., het is niets. Niet, dat zij onbeduidend zijn, onbetekenend, onbelangrijk, of dat ik niet van ze hou, nee, ze hebben een leven buiten mij en ze vullen mijn leegte niet. Met therapie kan ik mensen helpen bij psychische problemen of ik kan een steen verleggen in hun rivier met het begrijpelijk maken van de dynamiek in hun relaties, en dat heb ik van harte gedaan. Het

is veel en toch ..., het is niets. Het overdragen van mijn expertise in colleges en practica, het is veel en toch ..., het is niets. In mij is de grote leegte teruggekomen. Mijn zijn, mijn NU zijn, mijn nu HIER zijn, daarin ken en voel ik geen zin. Ik verlang naar Tineke die mijn leven heeft vervuld.

Ik kijk om me heen en ik zie haar. Al is ze gecremeerd en is haar as verstrooid in de natuur, overall om me heen is ze aanwezig. Haar gezicht op de foto's op ons voorouderaltaar; haar zeefdrukken en haar gouaches, vaak met daarin opgenomen een gedicht van mij; de vaas met delicate tinten, die ze prachtig vond; haar chocoladeplaten; het glas in lood kunstwerk voor het raam naar de tuin; de stationsklok; ach ..., de kamer ademt haar. Ik leef in een mausoleum van relikwieën. Niet te bevatten dat Tineke buiten de herinneringen aan haar eenvoudigweg zou zijn verdwenen, alsof ze niet heeft bestaan. Waar ben je? wanhoop ik. Het stuwmeer van mijn tranen loopt over.

*I miss you in the morning light
Like roses miss the dew.²*

Voor de zoveelste keer vraag ik me af: *What am I doing here?* De verlatenheid die mij op mijn eerste dag op het peuterverblijf heeft overvallen, uitvergroot tijdens mijn kinderverlamming en op het seminarie, maakt zich wreed van mij meester. Ik las, als gaat het over mij: "De nachten zijn lang, de stilte duurt voort, ik ben zo moe en voel me zo zwak". Heeft een lotgenoot dat geschreven, nachtenlang wakker liggend in de stilte, verslagen door zijn verlies?

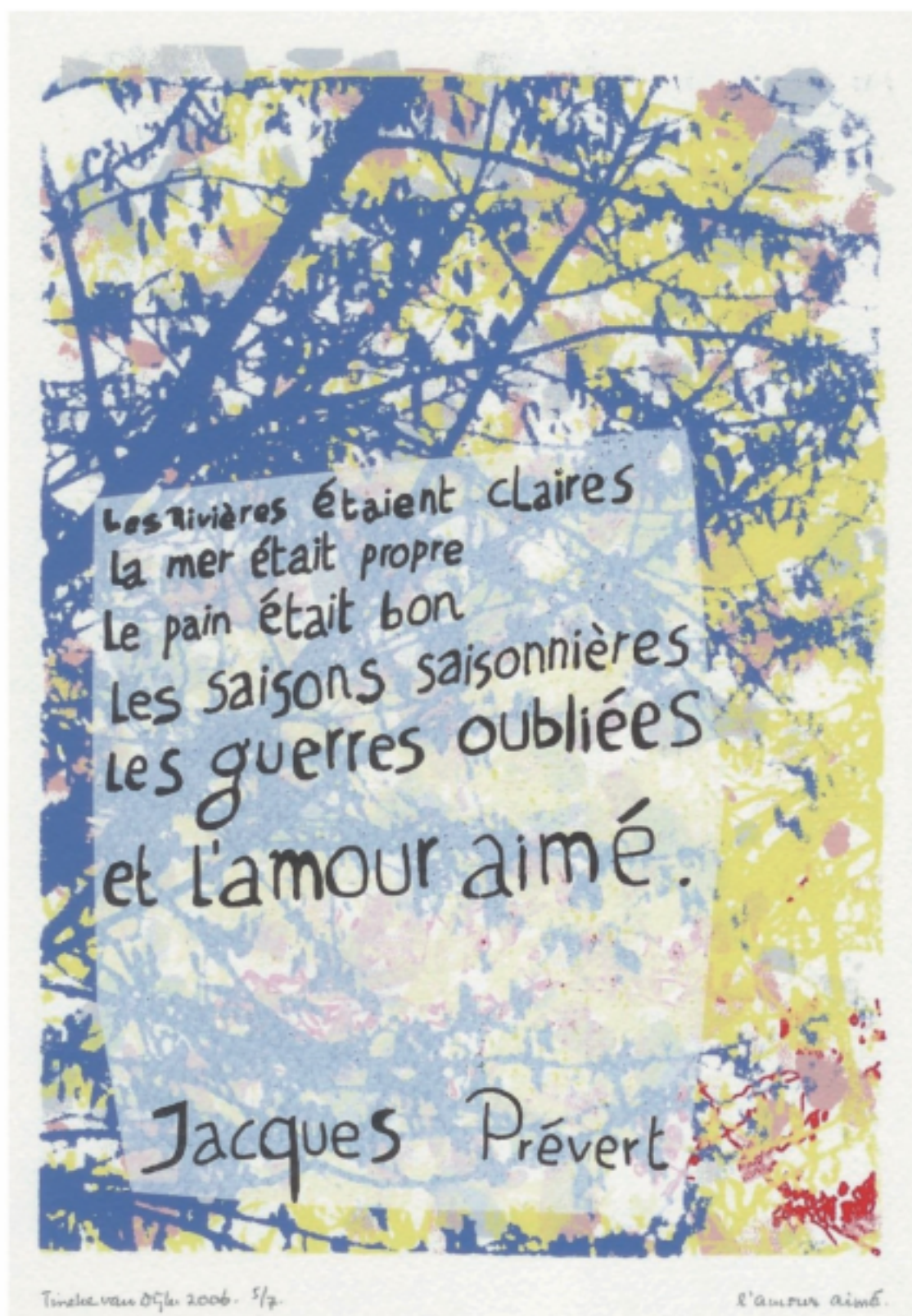
Misschien denken jullie dat ik pathologisch in de rouw ben. Natuurlijk ben ik verdrietig. Ik denk dagelijks aan Tineke en ik droom over haar. Bij mij heerst eenvoudigweg de overtuiging dat mijn leven weinig zin meer heeft.

Liefs van Wim.

De tekst van mijn mail herlees ik met de ogen van Roos en Paul. Het is veel en toch ..., het is niets, is een ongemakkelijke, confronterende zin. Tegelijk vraagt onze vriendschap om oprechtheid. Ik respecteer hen met een eerlijk antwoord over mijn diepste gevoelens. De tekst voelt goed en ik druk op Verzenden.

De dagen erna pieker ik over mijn wereld zonder Tineke, tot ik besluit me minder bezig te houden met haar sterven en meer met hoe we hebben geleefd. Met wie we waren toen we elkaar leerden kennen, met de gelukkige twee-eenheid die we samen zijn geweest. Met hoe wij het ziekteproces van Alzheimer samen hebben doorstaan, hoewel het na de geweigerde barmhartige euthanasie is afgesloten met haar onwaardig sterven. Bovenal wil ik me focussen op hoezeer we onze liefde hebben liefgehad.

² From 'Annie's Song' written by John Denver © Album: 'Back Home Again' (1974)

Zeefdruk 'L'amour aimé' Tineke van Dijk.